

INHOLLAND Academy

Studiehandleiding Schoolmaatschappelijk Werk

basis cursus

Voorwoord

In deze handleiding treft u een diversiteit aan informatie over het thema schoolmaatschappelijk werk, dat als leidraad vormt voor de basiscursus Schoolmaatschappelijk werk.

De handleiding bevat algemene informatie over Schoolmaatschappelijk werk en inhoudelijke informatie over onderdelen van het programma.

Graag wens ik u een goed en plezierig traject toe.

Monica Teunis
Opleidingsadviseur/Accountmanager Social Work
Inholland Academy

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
Uitgangspunten voor de cursus.....	4
Doel van de cursus.....	4
Inhoud.....	5
Studiebelasting.....	5
Structuur.....	5
Literatuur.....	5
Programma en studietaken	6
Les 1. Introductie.....	6
Les 2. Verstoorde ontwikkeling.....	7
Les 3. Kortdurende hulpverlening.....	8
Les 4. Het behandelplan.....	9

Inleiding.

Van scholen wordt meer gevraagd dan alleen het bieden van goed onderwijs. Het aantal leerlingen met multi problematiek is toegenomen en bovendien is de problematiek gecompliceerder geworden. Van de school wordt verwacht dat zij deze leerlingen zoveel mogelijk binnen school begeleiden.

Het schoolmaatschappelijk werk biedt laagdrempelige hulpverlening en opvoedingsondersteuning aan leerlingen en ouders. Ook worden de school en leerkrachten ondersteund bij vroeg signalering en bij het omgaan met leerlingen met psychosociale problemen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Huiselijk Geweld. Hoe signaleer je dat en hoe maak je dit bespreekbaar en wat zijn daarna de vervolgstappen rekening houdende met de meldcode.

Met de ontwikkeling naar inclusie onderwijs wordt de noodzaak voor scholen om een beroep te doen op het schoolmaatschappelijk werk alleen maar groter. Er zijn veel ontwikkelingen binnen het werkveld. In het kader van Passend Onderwijs zijn scholen verplicht om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een goede onderwijsplek te bieden. In het primair en voortgezet onderwijs zijn samenwerkingsverbanden opgericht. Daarbinnen werken het regulier onderwijs en het speciaal onderwijs nauw samen.

Per 1 januari 2015 valt de jeugdzorg onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. De wijkteams en de Centra voor jeugd en Gezin spelen hierbij een belangrijke rol. Voorzieningen en hulpverlening moet zich meer richten op het empoweren van kinderen, jongeren en opvoeders. Het schoolmaatschappelijk werk zal zich de komende periode stevig moeten positioneren om de continuïteit ervan te handhaven. Dit biedt perspectief en nieuwe uitdagingen.

Uitgangspunten voor de cursus

In deze cursus wordt aangesloten bij de ervaring en de competenties waarover maatschappelijk werkers al beschikken. Bestaande werkwijzen, zoals case management en kort methodisch werken, worden ingezet in de specifieke context van de school en gericht op het communiceren met kinderen en hun ouders.

In deze cursus richten wij ons op het schoolmaatschappelijk werk in het primair en voortgezet onderwijs. In een verdiepende cursus staan toekomstige veranderingen in onderwijs en jeugdzorg centraal en wordt methodisch werken benaderd vanuit het perspectief van innovatie en evidence based werken.

Doel

Aan het eind van de cursus kunnen deelnemers de vaardigheden toepassen die nodig zijn om effectieve ondersteuning te bieden aan de school, de leerlingen en hun ouders. Zij weten hoe zij hun positie als schoolmaatschappelijk werker kunnen versterken. Zij beschikken over de uitgangspunten om de dilemma's van het schoolmaatschappelijke werk te kunnen hanteren.

Inhoud

Deze studiehandleiding is bedoeld als studiemateriaal bij het verwerven van de kerncompetenties voor schoolmaatschappelijk werk.

Je vindt hierin opdrachten die je helpen de methodische concepten te verwerven en te leren toepassen. Om te bereiken dat je veel leert tijdens de colleges is het van groot belang dat de opdrachten die aan het college voorafgaan worden uitgevoerd.

Het zijn opdrachten die tijd vragen, vooral het bestuderen van de literatuur en het voorbereiden en uitwerken van casussen.

Studiebelasting

Voor het bestuderen van de literatuur en het uitvoeren van opdrachten dient u rekening te houden met een tijdsinvestering van circa vijf tot zeven studie-uren per week.

Structuur

Voor aanvang van het traject heeft een goede beginsituatieverkenning plaatsgevonden, door middel van een Praktijkleerplan. Dit plan dient als kader voor het leerproces van de cursist gedurende de opleiding.

Het Praktijkleerplan is een document, waarin ondersteuning aan de cursisten wordt geboden in het kader van het leerproces. De cursist geeft in dit plan aan wat er nog geleerd moet worden en reflecteert hierop. In dit plan wordt beschreven welke gewenste doelen behaald dienen te worden.

Literatuur

Voor deze cursus dient u de volgende literatuur aan te schaffen;

1. M.F Delfos, *Ik heb ook wat te vertellen*; SWP, ISBN9066656522.
3. Rigter, J. (2016) *Handboek ontwikkelingspsychologie bij kinderen en jeugdigen*. (2^e druk): Bussum: Coutinho. ISBN 9789046903117.
4. L. van Doorn, Y. van Etten, M. Gademan, *Outreachend werken*. Coutinho, ISBN 9789046900970
5. N. Jagt en L. Jagt (2015) *Taakgerichte hulpverlening in sociaal werk* (4^e druk) Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
6. Hans Janssen, Wendela Wentzel, *Basisboek Huiselijk Geweld*. (3^e druk) Coutinho. ISBN 9789046904770.

Programma en studietaken

Les 1 Introductie

Lees uit het boek:

- Ontwikkelingspsychopathologie. Deel 1: Introductie, hoofdstuk 1.3.1; 1.3.2. Deel 3: Theorieën over ontwikkeling, hoofdstuk 3.3; 3.4; 3.6.
- Basisboek Huiselijk geweld, Deel 3: Vaardigheden en methodieken voor de aanpak van huiselijk geweld.

Opdrachten:

1. *De werkzaamheden van de schoolmaatschappelijk werker worden ingepast in de zorgstructuur van de school, het samenwerkingsverband, het zorg adviessteam en de eigen instelling. Het schoolmaatschappelijk werk heeft voor wat betreft de werkuitvoering een eigen specifieke verantwoordelijkheid die nader uitgewerkt is in de "beroepscode voor maatschappelijk werker".*
 - Beschrijf de structuur van de school eruit waar jij als schoolmaatschappelijk werkt. Maak een organogram van de school.
 - Beschrijf in het kort de cultuur van de school t.a.v. schoolmaatschappelijk werk. Denk hierbij aan waarden en normen de school hanteert en hoe er wordt gecommuniceerd.
 - Welke rollen vervul je als schoolmaatschappelijk werker op de school? Denk hierbij aan: consultatie, ondersteuning, signalering etc.
 - Hoe signaleer je huiselijk geweld en op welke wijze maak je dit bespreekbaar en hoe ziet vervolgen je plan van aanpak eruit rekening houdende met de meldcode.
 - Bereid een pitch voor waar jij je presenteert als schoolmaatschappelijk werker: wie ben je, vanuit welke visie werk je, wat zijn je kerntaken max. 5 minuten per presentatie.

In de laatste bijeenkomst wordt er doorgedaan op de positionering en dilemma's waarmee je te maken kunt krijgen als schoolmaatschappelijk werker.

2. *De ontwikkeling vindt plaats in diverse levensfasen n.l. baby, peuter/kleuter, basisschoolkind en puberperiode. Geef per fase de ontwikkelingsopgaven(welk gedrag hoort hierbij?),de opvoedingsopgaven(wat vraagt dit van de ouders?) en de opvoedingsvragen aan, die ouders per levensfase kunnen bezighouden.*
3. *Welke vormen van gehechtheid kunnen we onderscheiden en hoe verhoudt Zich dat tot de behoefte hiërarchie van Maslow?*

Programma:

- Kerncompetenties voor schoolmaatschappelijk werk: introductie Inventariseren leerdoelen en verwachtingen.
- Ontwikkelingspsychopathologie: literatuur bespreken
- Positionering: korte inleiding. Het thema komt in de laatste les opnieuw aan de orde. Jezelf presenteren als schoolmaatschappelijk werker . Hoe ga ik leerkrachten attent maken op signaleren en herkennen.
- Organogram en cultuur
Uitwisselen in subgroepen welke rollen je als schoolmaatschappelijk werker invult, welke niet.
Plenair nabespreken

Casuïstiek:

In subgroepen:

- Vroeg signalering, afwijking van gezonde ontwikkeling, hoe signaleer je huiselijk geweld en op welke wijze maak je dit bespreekbaar. Wanneer moet je ongerust worden, aan de hand van een meegenomen casus.
- **Plenaire terugkoppeling/evaluatie van de les**

Les 2 Verstoorde ontwikkeling

Bestuderen:

Uit het boek: "Ontwikkelingspsychopathologie", van Jacob Rigter. Deel 1, Introductie, hoofdstuk 1.3.3, 1.3.4, 1.3.5, 1.3.6. Hoofdstuk 12: Agressie en gedragsstoornissen, hoofdstuk 12,4; 12,5; 12.6; 12,7.

Opdrachten:

- 2.1. Maak een ecogram en een genogram van een cliënt. Leg de voor- en nadelen uit van deze werkwijze.
- 2.2. Beschrijf zo concreet mogelijk een eerste contact met een kind, hoe introduceer je jezelf, geef hier een voorbeeld van.
- 2.3. Leg uit wat een trauma is en benoem de reactie van gezinsconstructies op een trauma.
- 2.4. Neem casussen met lichte tot zware problematiek mee, hier wordt in de les mee gewerkt. Geef een voorbeeld van lichte problematiek en van zwaardere problematiek.
- 2.5. Denk na over leerdoelen.

Programma:

- Literatuur bespreking. Wat is herkenbaar, wat is nieuw.
- Casuïstiek 1:
 - Oefenen met ecogram en genogram van cliënt situaties in subgroepen.
 - Bespreek in subgroepen de casussen lichte en zware problematiek.

Casuïstiek 2:

- Contactleggen met kinderen.
- Verschillende vormen van communicatie.
- Rollenspelen

Evaluatie van de les.

Les 3 Kortdurende hulpverlening

Bestuderen:

Uit het boek: 'Ik heb ook wat te vertellen', Hoofdstuk 7; Gespreksvoering Leeftijdsgewijs.

Uit het boek: 'Outreaching werken', Hoofdstuk 1 en 8; Inleiding op outreachend werken, theoretische en methodische aangrijpingspunten.

Uit het boek: 'Taakgerichte hulpverlening in sociaal werk', hoofdstuk 3 t/m 8.

Opdrachten:

- 3.1. Beschrijf een situatie waarbij je op eigen initiatief naar een cliënt bent toegegaan. Geef hiervoor argumenten en onderbouw die met eigen visie op cliëntsituatie. Beschrijf hoe je het eerste contact met een onvrijwillige cliënt hebt voorbereid. Gebruik daarbij de theorie van outreachende hulpverlening
- 3.2. Maatschappelijk werk is in Nederland een van de beroepen die beschikken over een min of meer uitgewerkte beroepsethiek en code. Geef een voorbeeld van onvrijwillige hulpverlening waarbij de verantwoordelijkheid van de cliënt wordt overgenomen. Leg uit wat de code zegt over het overnemen van die verantwoordelijkheid.
- 3.3. Werk een opvoedingssituatie uit aan de hand van taakgerichte hulpverlening. Welke problemen kunnen binnen dit model behandeld worden. Geef enkele voorbeelden waarbij taakgerichte hulpverlening op zijn plaats is.
- 3.4. Beschrijf contactlegging met ouders: hoe introduceer je jezelf. Geef een voorbeeld.
- 3.5. Neem casussen mee die betrekking hebben op bemiddeling, onvrijwillige hulpverlening en opvoedingsondersteuning.

Programma:

- Literatuur bespreking
- In deze les wordt er aandacht besteed aan meerdere thema's zoals:
 - Contactleggen met ouders, gevraagd en ongevraagd, eigen casus
 - Opvoedingsondersteuning, welke methodieken worden ingezet.
 - Onderhandelen / bemiddelen.
 - Adviseren en coachen van derden.

Casuïstiek:

- Oefenen met contactleggen onvrijwillige cliënten, eerst in subgroepen dan plenair
- Oefenen van opvoedingssituaties aan de hand van het taakgerichte hulpverleningsmodel
- Oefenen met bemiddeling en onderhandelingsgesprekken
- Oefenen met coachen en adviseren van leerkrachten en derden

Les 4 Het behandelplan

Gebruik voor het uitwerken van onderstaande opdrachten het intakeformulier dat door de instelling wordt gehanteerd.

Opdrachten:

- 4.1 Wat verstaan we onder een goed behandelplan, aan welke criteria moet dit voldoen?
- 4.2 Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de intakeformulieren?
- 4.3 Maak een behandelplan voor cliënt met lichte problematiek, een cliënt met zwaardere problematiek en cliënt met ernstige problematiek
- 4.4 Leg uit of het van invloed is op het behandelplan als je te maken hebt met meewerkende ouders, afhoudende ouders of ouders die weigeren mee te werken. Geef hiervan voorbeelden.
- 4.5 Geef een voorbeeld hoe jij jezelf hebt geïntroduceerd op een school
- 4.6 Hoe wordt er omgegaan met je professionele inzicht en verantwoording versus het inzicht en betrokkenheid van de school. Geef een voorbeeld
- 4.7 Beschrijf een dilemma (liefst een eigen ervaring), in de samenwerking school en schoolmaatschappelijk werk
- 4.8 Wie is je cliënt, wie bepaalt ingrijpen al of niet?

Programma:

- Literatuur bespreking
 - Rapportage en het maken van een hulpverleningsplan
- Casuïstiek
- In subgroepen
 - Bespreken van de behandelplannen
 - Bespreken eigen dilemma's al of niet ingrijpen bij niet meewerkende ouders
- Wetgeving schoolmaatschappelijk werk
 - Positionering Schoolmaatschappelijk werk
- Vragen hierbij zijn:
- Wie draagt de verantwoording, gaat om eigenaarschap, wie bepaalt bijv. al of niet ingrijpen in een situatie?
 - Visieverschil; professie en vaardigheid van schoolmaatschappelijk werker versus visie van de school t.a.v.
 - Is er voldoende kennis van en inzicht in de functie schoolmaatschappelijk werk
 - Bespreken van introductie op de school
 - Hoe verloopt de samenwerking, school en schoolmaatschappelijk werk
- In subgroepen uitwisselen
- Hoe wordt er omgegaan met je professionele inzicht en verantwoording?
 - Plenair terugkoppelen
- Bespreken leerdoelen zoals die zijn geformuleerd bij aanvang
Zijn de kerncompetenties gehaald.
 - Evaluatie van de lessen